زنجیرە ڕێنمایەکانی دێرین   ژمارە ٣٥

بیدعە
بەر بڵاوەکانی ناو کۆمەڵگا

قال النبي ﷺ (كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ، وَكُلُّ ضَلاَلَةٍ فِي النَّارِ) صححه الالباني

واتە: گشت داهێنراوێك لە دیندا گومڕاییە وە گشت گومڕاییەکیش بۆ ئاگرە

نوسینی
م. هەڵگورد مصطفی گەلالی

لە بڵاوکراوەی ئەم سایتانە
www.regayislam.com
www.fermude.com
پەرتوکخانەی دێرین / سۆران
0750 7813181

پێشەکی

الحمدلله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد ﷺ وآله وصحبه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين .

لە دوای سوپاس و ستایش بۆ خودای پەروەردگار و درودو سەلام بۆ سەر گیانی پێغەمبەری نازدار ﷺ وە گشت خزم و هاوەڵانی وە گشت ئەو کەسانەی شوێن ئەوان دەکەون بە چاکە تا ڕۆژی دوایی.

موسوڵمانی بەڕێز بە پێویستم زانی بە کورتی باسی ئەو بیدعانە بکەم کە لەناو موسوڵمانان بەر بڵاون و لێی بێ ئاگان ، بۆ ئەوەی ببێت بە ئاگاداری و ئامۆژگاریەك بۆ گشت موسوڵمانێك، چونکە ئەگەر مرۆڤ نەزانێت چ شتێك بیدعەیە بێگومان تووشی دەبێت و دەکەوێتە ناویەوە، جا پێش ئەوەی بچینە ناو بابەتەکەوە پێویستە بزانین بیدعە چی یە؟ بیدعە: بریتیە لە کردنی عیبادەتێك کە پێغەمبەری خودا ﷺ نەی کردبێت ، یان ئەمری پێ نەکردبێت بە ئەنجامدانی ، وە بیدعە لەسێ روکن پێك دێت ، یەکەم: داهێنانی شتێکی نوێ ، دووەم: ئەم شتە نوێیە بەڵگەی لەسەر نەبێت ، سێیەم: بدرێتە پاڵ دین، واتە بە مەبەستی خێر و چاکە بکرێت، بەڵگەش لەسەر ئەم سێ روکنە ئەم فەرموودە ڕاستەیە (مَنْ أحْدَثَ فِي أمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ) [1] واتە: هەر کەسێك شتێك دابهێنێت لەناو دینی ئێمە دا وە ئەم شتە لە دینی ئێمەدا نەبێت ، وە بەناوی دین بکرێت ئەوە مەردودەو قەبووڵ نیە. کەواتە بۆمان دەرکەوت لەم فەرموودە پیرۆزە دا هەر شتێك بەناوی عیبادەتەوە بکرێت بەبێ بەڵگە حەرامە و قەبووڵ نیە ، بەڵام ئەو شتە نوێیانەی لە دونیا دا پەیدا بوون کە پەیوەندیان بە دینەوە نیە وەکو سەیارە و تەیارە

[1] متفق عليه .

و سپلیت و موبایل و وە شتی تر ئەمانە حەڕام نین چونکە ئەمانە بیدعەن لە دونیادا نەك لە دیندا، وە هەروەها بیدعە لە دیندا بە گشتی حەرامە و بیدعەی حەسەنە لە دیندا نیە بە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە : (كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٍ، وَكُلُّ ضَلاَلَةٍ فِي النّارِ) [٢] واتە: گشت بیدعەیەك گومڕاییە وە گشت گومڕاییەك بۆ ناو ئاگرە ، وە هەروەها بە بەڵگەی عەقڵیش ئایە موسوڵمانان بۆ ئێمە دروستە لەناو ركوعی نوێژ دا لە جیاتی بڵێین (سبحان ربی العظیم) سوڕەتی (الفاتحة) بخوێنین لە وەڵام دا دەڵێن نەخێر چونكە پێغەمبەری خودا ﷺ فێری ئێمەی كردووە زكرەكە بڵێین تیایدا نەك خوێندنی سوڕەتی (الفاتحة) كەواتە گشت عیبادەتەكانی تریش دەبێت لە جێگای خۆیان بكرێن و بە بەڵگە بكرێت نەك هەر كەسەی شتێك بە ئارەزووی خۆی دابهێنێت و بیداتە پاڵ دین ، كەواتە واجبە لەسەرمان تەنها شوێن سوننەت و ڕێبازی پێغەمبەری خودا ﷺ بكەوین لەسەر سوننەت بڕۆین هیچ بیدعەیەك دانەهێنین و لەسەری نەڕۆین هەر وەكو عبداللە ی كوڕی مسعود (رضي الله عنه) دەڵێت: (اتَّبِعُوا وَلاَ تَبْتَدِعُوا « فَقَدْ كُفِيتُمْ) [٣] واتە: شوێن سوننەتی پێغەمبەری خودا ﷺ بكەون و شت لە ناو دیندا زیاد مەكەن چونكە شوێن كەوتنی سوننەت كیفایەتەو پێویست بە بیدعەو شتی زیاد ناكات ، وە عبداللە ی كوڕی عمر (رضي الله عنه) دەفەرمووێت: (كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ ، وَإِنْ رَآهَا النّاسُ حَسَنَةً) [٤]

واتە: گشت بیدعەیەك گومڕاییە ئەگەر خەڵكیش بە چاكی دابنێن ، لە كۆتاییدا داواكارم لە خودای پەروەردگار هیدایەتمان بدات بۆ ڕێگە ڕاستەكەی ئیسلام كە ڕۆیشتنە لەسەر سوننەت و ڕێبازی پێغەمبەری خودا ﷺ ئامین .

---

[٢] صححه الالباني .

[٣] رواه الطبراني بسند صحيح .

[٤] صححه الألباني .

بیدعه بەر بڵاوەكانی ناو كۆمەڵگا

١. ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی لە دایك بوونی پێغەمبەری خودا ﷺ كە پێی دەڵێن (مەولود).

٢. قنوت خوێندن لە نوێژی بەیانی بە بەردەوامی .

٣. دوو ركەعەت سوننەت پێش ووتاری هەینی لە ڕۆژی هەینی دا .

٤. قورئان خوێندن لەسەر مكبرة لە شەو و ڕۆژی هەینی دا لەمزگەوت .

٥. زیكركردن و سەڵاوات دان لەسەر مكبرة لە شەوی هەینی دا كە پێی دەڵێن (سەڵاكردن)

٦. دووبارە كردنەوەی نوێژی نیوەڕۆ لە دوای نوێژی هەینی دا .

٧. دوعا كردنی مؤذن بە دەنگی بەرز لە ڕۆژی هەینی دا .

٨. دەست بەرزكردنەوەی خەڵكی لەكاتی دوعاكردنی خەتیب لە ڕۆژی هەینی دا .

٩. زیكركردن بە تەسبیح یان بە دەستی چەپ .

١٠. زیكركردن تەنها بە ووشەی (الله) یان ووشەی (آە ، آە ، آە) یان (هو ، هو) .

١١. زیكركردن بە كۆمەڵ لە دوای نوێژە فەڕزەكان و هەڵبڕینی دەنگی بەرز لەلایەن مؤذنەنەكەوە.

١٢. زیكركردن لە نێوان بانگ و قامەت . (تەسبیحات كردن پێش نوێژە فەڕزەكان)

١٣. تەوقە كردن لە دوای نوێژە فەڕزەكان بە بەردەوامی وە وتنی (تقبل الله).

١٤. زیكركردن لە نێوان نوێژی تەراویح .

١٥. مل بادان لەكاتی زیكركردن دا .

١٦. ووتنی (١٢٤٠٠٠) صەلوات لەسەر دیداری پێغەمبەری خودا ﷺ .

١٧. فاتیحە خوێندن لە تەعزیە بۆ مردوو .

١٨. تەلقیندانی مردوو لە گۆڕستان لە لایەن مامۆستای ئاینی.

١٩. كۆبوونەوەو دانیشتن بۆ تەعزیە لە مزگەوت یان لە غەیری مزگەوت.[٥]

٢٠. قورئان خوێندن بۆ مردوو لە مزگەوت لە لایەن قورئان خوێنێكەوە.

٢١. قورئان خوێندن لەسەر گۆڕستان بۆ مردوو .

---

[٥] زاد المعاد (١/ ٣٠٤) و إصلاح المساجد من البدع والعوائد للقاسمي (١٨٠ – ١٨١) و سفر السعادة لفيروز آبادي (٥٧)

٢٢. هەدیە کردنی سوڕەتی فاتیحە بۆ مردوو.

٢٣. نیەت هێنان بە زمان بۆ نوێژو ڕۆژو گرتن .

٢٤. مەسح کردنی دەم و چاو لە دوای دوعا کردن .

٢٥. مەسح کردن و فوو کردن بە لاشە لەدوای خوێندنی ئایەتی کورسی لەدوای نوێژە فەڕزەکان .

٢٦. خوێندنی سوڕەتی (یس) لەسەر ئەو کەسەی خەریکە بمرێت .

٢٧. تایبەت کردنی دوعا لە دوای نوێژە فەڕزەکان بە بەردەوامی.

٢٨. قورئان خوێندن لە نێوان تەکبیرەکانی ڕۆژی جەژن .

٢٩. ووتنی (الصلاة جامعة) لە لایەن ئیمامەوە پێش نوێژی جەژن .

٣٠. بانگ و قامەت کردن پێش نوێژی جەژن .

٣١. ووتنی (الإمساك) لەکاتی پارشێو کردنی ڕەمەزاندا .

٣٢. گۆرانی و مۆسیقای سۆفی و حزبە ئیسلامیەکان .

٣٣. وە دەف لێدان بیدعەیە جگە لە کاتی جەژن وە کاتی مارە بڕین وە کاتی هاتنەوەی کەسێك لەسەفەر ، وەئەمەش تایبەتە بە ئافرەتان.

٣٤. حزبایەتی بەناوی دین .

٣٥. وە شمشێر لە خۆ دان و گلاس خواردن و هەڵپەڕین بە ناوی دینەوە .

٣٦. تەوسل کردن بە پێغەمبەران و پیاوچاکان وەکو بڵێیت: خودایە بۆ خاتری پێغەمبەر لێم خۆش بە .

٣٧. سەڵەوات دان لەکاتی تەوقەکردن دا .

٣٨. ووتنی (أَقَامَهَا اللهُ وَأَدَامَهَا) لەو کاتەی مُؤذن دەڵێت (قد قامت الصلاة .

٣٩. پەنجە هێنان بە هەردوو چاو لەکاتی بیستنی بانگ کە مُؤذن دەڵێت: (أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ)

٤٠. ووتنی (صَدَقْتَ وَبَرَرْتَ) لەو کاتەی مُؤذن دەڵێت (الصلاة خير من النوم) .

٤١. ووتنی (الصلاة خير من النوم) لە بانگی دووەمدا بۆ هاتنی نوێژی بەیانی .

٤٢. هەستان بۆ ڕیزبوونی نوێژی جەماعەت لەکاتی بیستنی ووشەی (قد قامت الصلاة.

٤٣. زکرکردن بەدەنگ و بەجەماعی لە دوای نوێژە فەرزەکان.

٤٤. صەڵەوات دان و هەدیە کردنی فاتیحە لە دوای بانگدان لەلایەن مؤذنە وە.

وە زۆر بیدعەی ترهەن کە بەر بڵاون لەناو کۆمەڵگا بەڵام لەبەر درێژ بوونەوەی بابەتەکە باسمان نەکردوون .

موسوڵمانی بەڕێز ئەو بیدعانەی باسکران بریتین لەو عیبادەتانەی کە پێغەمبەری خودا ﷺ فێری ئومەتەکەی نەکردووە کە بەم شێوەیە بیکەن، بەڵکو هەر شتێك خێر و باش بێت پێغەمبەری خودا ﷺ خەڵکی لێ ئاگادار کردوەتەوەو فێری کردوون، بە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە (ما ترکت شیئا یقربکم إلی الله إلا وأمرتکم به وما ترکت شیئا یباعدکم عن الله ویقربکم إلی النار إلا وقد نهیتکم عنه)[٦] . واتە: هیچ شتێك نەماوە کە باش بێت بۆ ئێوەو لە خودای پەروەردگار نزیکتان بکاتەوە ئیلا ئەمری ئێوەم پێ کردووە بە کردنی ، وە هیچ شتێك نەماوە کە ئێوە لە خودای پەروەردگار دوور کاتەوە، وە لە ئاگر نزیکتان بکاتەوە ئیلا نەهی ئێوەم لێ کردووە ، کەواتە موسوڵمانی بەڕێز لەم فەرموودەیە دا بۆمان دەرکەوت کە پێغەمبەری خودا ﷺ هەموو شتێکی باشی بە ئومەتەکەی فەرمووە ، باشە ئەگەر ئەم بیدعانەی باسم کردوون باش بوونایە بۆ بە ئوممەتەکەی نەووت ئەنجامی بدەن. وەهەروەها پێغەمبەری خودا ﷺ نێردراوی خودایەو گەیەنەری پەیامەکەیەتی وەکو خۆی ، وە بەبێ گومان هیچ شتێك لە پەیامی خودا باشتر نیە، کەواتە ئەو بیدعانەی باسکراون باش نین چونکە لەناو پەیامەکەی خودای پەروەردگار نین، بۆیە ئیمامی مالك ڕەحمەتی خودای پەروەردگاری لێبێت ، دەفەرمووێت: (مَنِ ابْتَدَعَ فِي الإسْلامِ بِدْعَةً وهو يَراهَا حَسَنَةً فَقَد زَعَمَ أنّ مُحَمّدًا ﷺ خانَ الرِّسالةَ) لان الله يقول

---

[٦] صححه الألباني في السلسلة الصحيحة .

(الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلامَ دِيناً) (فما لم يكن يومئذ دينا فلا يكون اليوم دينا) [٧] . واتە: هەر كەسێك بیدعەیەك لەناو ئیسلام دا دابهێنێت ، وە وابزانێت ئەم بیدعەیە خێرە و باشە ، ئەوا ئەو كەسە وای گومان بردووە كە (محمد) ﷺ خیانەتی لە پەیامەكەی خودای پەروەردگار كردووە، چونكە خودای پەروەردگار دەفەرموێت: ئەمڕۆ دینم بۆ ئێوە تەواو كرد ، وە نیعمەتەكانی خۆم بەسەر ئێوە تەواو كرد ، وە ڕازیم بۆ ئێوە ئیسلام دینتان بێت، كەواتە هەر شتێك لەسەردەمی پێغەمبەری خودا ﷺ دین نەبوبێت نابێت ئەمڕۆ دین بێت، وە فەرموویەتی (لا يصلح آخر هذه الأمة إلا بما صلح به أولها) ، واتە: كۆتایی ئەم ئوممەتەباش نابێت ڕزگار نابێت لە گومڕایی ئیلا بەو شتە نەبێت كە ئەوانی پێشوو پێی باش بوون و ڕزگاربوون، كە ئەویش بریتیە لە دەست گرتن بە قورئان و فەرموودە، وە شوێن كەوتنی پێغەمبەری خودا ﷺ بەبێ زیاد و كەم . كەواتە موسوڵمانی بەڕێز هیچ شتێك بەناوی دین لەخۆتەوە مەكە ، یان بە لاسایی بیدعەچیەكان مەكە ، بەڵكو دینداریەكەت با پەیوەست بێت بە بەڵگە و شوێن كەوتنی پێغەمبەری خودا ﷺ ، بۆ نمونە پێغەمبەری خودا ﷺ فەرموویەتی لە ڕۆژی هەینی دا زۆر سەڵەوات لەسەر من بدەن چونكە مەلائیكەتەكان بۆم دەهێنن ، كەواتە سەڵەوات دان لە ڕۆژی هەینی دا سوننەتە ، بەلاّم سەڵەوات دان لەكاتی تەوقەكردن دا بیدعەیە چونكە پێغەمبەری خودا ﷺ بە ئومەتەكەی نەوتووە لەم كاتەدا بە بەردەوامی سەڵەوات لەسەر من بدەن ، كەواتە سەڵەوات دان خێرە و باشە بەلاّم دەبێت بە گوێرەی سوننەت ئەنجام بدەیت ، وە هەروەها فەرموویەتی سورەتی فاتحە لە ناو نوێژدا بخوێنن چونكە قەبوڵ نابێت نوێژی

---

[٧] الاعتصام للشاطبي ٦٢/١ .

ئەو کەسەی سورەتی فاتحە نەخوێنێت ، وە فەرموویەتی خوێندنی سورەتی فاتحە بۆ نەخۆشیەکان شیفایە، کەواتە خوێندنی سورەتی فاتحە لە ناو نوێژدا ڕوکنە و دەبێت بخوێنرێت وە سوننەتەو دروستە وەکو روقیەی شەرعی بەسەر نەخۆشدا بخوێندرێت بەلاّم نەیفەرمووە سورەتی فاتحە لە تەعزیە بۆ مردووان بخوێنن و پێیان دەگات کەواتە خوێندنی سورەتی فاتحە بۆ مردوان بیدعەیە و زیادە و جائیز نیە، چونکە ئەگەر باش بووایە پێغەمبەری خودا ﷺ پێی دەووتین بیخوێنین، وە موسوڵمانان دەبێت شوێن کەوتەی فەرموودەکانی پێغەمبەری خودا بن ﷺ نابێت شوێن کەوتەی ووتەی هیچ زانایەك بن ئەگەر ووتەکەیان پەیوەست نەبێت بە فەرموودەکانی پێغەمبەری خودا ﷺ ، وە گشت عیبادەتەکانی تر دەبێت بەم شێوەیە بکرێت کە باسم کرد ، موسوڵمانی بەڕێز ئەم دوو نمونەیەم بۆ ئەوە باس کرد بۆ ئەوەی ببێتە بە درۆ خستنەوەی قسەی ئەو کەسانەی کە دەڵێن ئەوانە باوەڕیان بە زیکرکردن و سەڵەوات دان نیە .

تێبینی ١: لە نووسینی ئەم نامیلکەیە سوودم وەرگرتووە لە کتابی (قاموس البدع) لشیخ الألباني ، وەکتابی (قاموس البدع) لشیخ صلاح الدین محمود.

وصلی الله علی نبینا محمد وآلە وصحبە وسلم

٦/ذو الحجة ١٤٣٣هـ

٢٢/١٠/٢٠١٢م

سۆران